

La diplomàcia catalana cerca una esclatxa en el món dels estats

Les relacions exteriors de qualsevol país són clau per a projectar-ne l'existència. Tradicionalment, també al nostre país havia tingut un paper important la diplomàcia, amb els consolsats de mar de la corona catalana-aragonesa, o amb l'esplendor de la política internacional dels Borja. Avui l'acció exterior catalana mira d'obrir-se pas entre la complicada arquitectura institucional del país a cavall de quatre estats molt diferents, Espanya, França, Andorra i Itàlia.

Cada vegada que la Generalitat de Catalunya anuncia la creació d'una nova delegació internacional, mitjans polítics i de comunicació engugen la campanya de torn per a denunciar el suposat malbaratament de recursos públics, per un ús propagandístic *localista*, etc. Aquests mateixes crítiques, però, no se senten quan qualsevol ambaixador espanyol d'arreu del món, de les prop de 120 ambaixades –amb unes instal·lacions i dotacions de personal i pressupostàries a anys llum de les oficines de catalanes–, organitza, posem pel cas, una recepció per a dos o tres centenars de convidats, en diades com ara el 12 d'octubre. Per a qualsevol estat, les polítiques de representació a l'exterior esdevenen una peça clau, no tan sols per al desenvolupament d'estratègies comercials en un mercat global, sinó també com a element important de projecció política de la identitat pròpia. Som, per tant, davant una d'aquelles matèries sensibles, que aixequen polseguera.

En aquest àmbit, Espanya és especialment gelosa a l'hora de garantir-se el monopoli de les polítiques exteriors de l'estat. La Constitució

espanyola, a l'article 149 1.3, fixa com una competència exclusiva de l'estat les relacions internacionals. Però això no ve d'ara. Ja el decret de Nova Planta derogava els consolsats de mar, llevat del de Barcelona i Mallorca, que quedaven fortament intervinguts per l'administració castellana. Foren unes de les institucions més rellevants de la política exterior catalana, com també ho fou especialment tota l'activitat de política internacional desplegada pels Borja.

El catalanisme internacionalista. Sigui com sigui, des de la pèrdua de les llibertats catalanes, arran de la guerra de Successió, la política exterior del país va quedar pràcticament reduïda al no-res. Així i tot, ja des dels primers temps de l'articulació del catalanisme polític, l'activitat política exterior catalana –mancada d'institucions pròpies de govern– es va enfocar molt cap a l'intent d'establir lligams amb unes altres nacions. La vocació internacionalista del catalanisme polític, doncs, ha cercat d'establir lligams de germanor amb més nacions que lluitaven per la llibertat, algunes de

les quals van acabar esdevenint estats independents durant el segle XX.

S'hi destaca, per exemple, la important onada de solidaritat que durant la Primera Guerra Mundial va despertar el poble serbi entre els sectors catalanistes. A diferència del darrer conflicte dels Balcans, llavors Sèrbia lluitava per la seva llibertat, a l'epicentre de l'esclat de l'enfrontament entre les potències europees, al bàndol dels aliats, contra les *potències centrals*. D'aquells temps en resta, per exemple, un manifest de suport a Sèrbia, signat per les principals personalitats polítiques del moment, entre les quals, per exemple es destaquen: Narcís Oller, Rovira i Virgili, Andreu Nin, Rafael Campalans, Manuel Serra i Moret i Francesc Macià, entre molts més.

En algunes altres ocasions, les actuacions a l'exterior de part del catalanisme es van adreçar també a cercar complicitats amb potències mundials amb l'objectiu d'aconseguir un reconeixement internacional. És el cas de l'intent que va fer la Unió Catalanista, a la conferència de pau de París del 1919, després de la Segona Guerra Mundial, per aconseguir el reconeixement d'un estat català, en l'arquitectura política europea de postguerra, que dissenyaven les potències aliades.

Andorra, la diplomàcia oficial.

Actualment, les relacions exteriors dels territoris de parla catalana resten subjectes a la realitat de legislació de tres estats diferents: Espanya, França i Andorra –i comptant el municipi de l'Alguer, també Itàlia. De manera que avui, de fet, només Andorra, com a estat reconegut internacionalment a l'ONU, té la capacitat de desenvolupar una activitat diplomàtica oficial als fòrums internacionals, que ha permès al català de ser llengua oficial reconeguda, per exemple a les Nacions Unides. Aquesta activitat, amb les limitacions

pròpies d'un estat petit, la duu a terme el Ministeri d'Afers Exteriors i de Relacions Institucionals, que s'encarrega de la política exterior, bé a través de la diplomàcia política, bé a través de la cooperació internacional amb diversos països. Actualment Andorra disposa d'ambaixades a Brussel·les, Estrasburg, Ginebra, Lisboa, Londres, Madrid, Nova York, París i Viena.

La internacionalització de l'economia. Tot amb tot, malgrat no ser estat, el territori dels Països Catalans que manté una activitat exterior més intensa és el Principat de Catalunya. Des de la instauració de la nova Generalitat, els successius governs han mirat d'exercir una política exterior que servís per a projectar la imatge de Catalunya a fora, captar inversions i internacionalitzar l'economia catalana. Durant els governs de Jordi Pujol, van ser habituals els viatges a l'exterior amb aquests objectius, a més de promocionar també les relacions polítiques i culturals de Catalunya a l'exterior. Amb aquests objectius es van crear organismes com el Consorci de Promoció Comercial de Catalunya (COPCA), per promoure la internacionalització de l'empresa catalana, el Centre d'Innovació i Desenvolupament Empresarial (CIDEM), l'Institut Català de les Indústries Culturals (ICIC) o el Patronat Catalunya-Món –l'antic Patronat pro Europa– que té com a objectius principals projectar exteriorment Catalunya i facilitar la internacionalització de la societat civil del país.

A l'actual govern tripartit, la política exterior de la Generalitat de Catalunya és coordinada des del Departament de la Vice-presidència, a través de la secretaria general d'Afers Exteriors i Cooperació. La direcció de la secretaria recau actualment sobre Roser Clavell i el càrrec ha estat dotat amb el rang de vice-conseller.

En el desenvolupament de l'activitat competencial, tots els departaments de la Generalitat de Catalunya, a mesura que s'ha anat avançant en una estructura de relacions internacionals globals, han acabat fent polítiques que han sobrepassat les estrictes fronteres autonòmiques i de l'estat espanyol, a través de convenis de col·laboració, programes conjunts o més fórmules

El president i el vice-president de la Generalitat de Catalunya, José Montilla i Josep-Lluís Carod-Rovira, reben els cònsols de la ciutat de Barcelona, el gener de l'any passat.

Ambaixades d'Andorra

de cooperació internacional. Per això és difícil d'establir els límits de l'acció exterior, en aquest cas la de Catalunya.

Sigui com vulgui, avui, i atenent allò que recull l'Estatut aprovat el 2006 –que, en part, recull allò que ja es començava a fer–, la Generalitat de Catalunya pretén dotar-se d'una arquitectura institucional que li permeti de desenvolupar la política exterior en tots els àmbits que li siguin possibles, tot i les limitacions competencials que imposi la Constitució espanyola.

Les 'ambaixades' catalanes. En aquesta arquitectura institucional, un

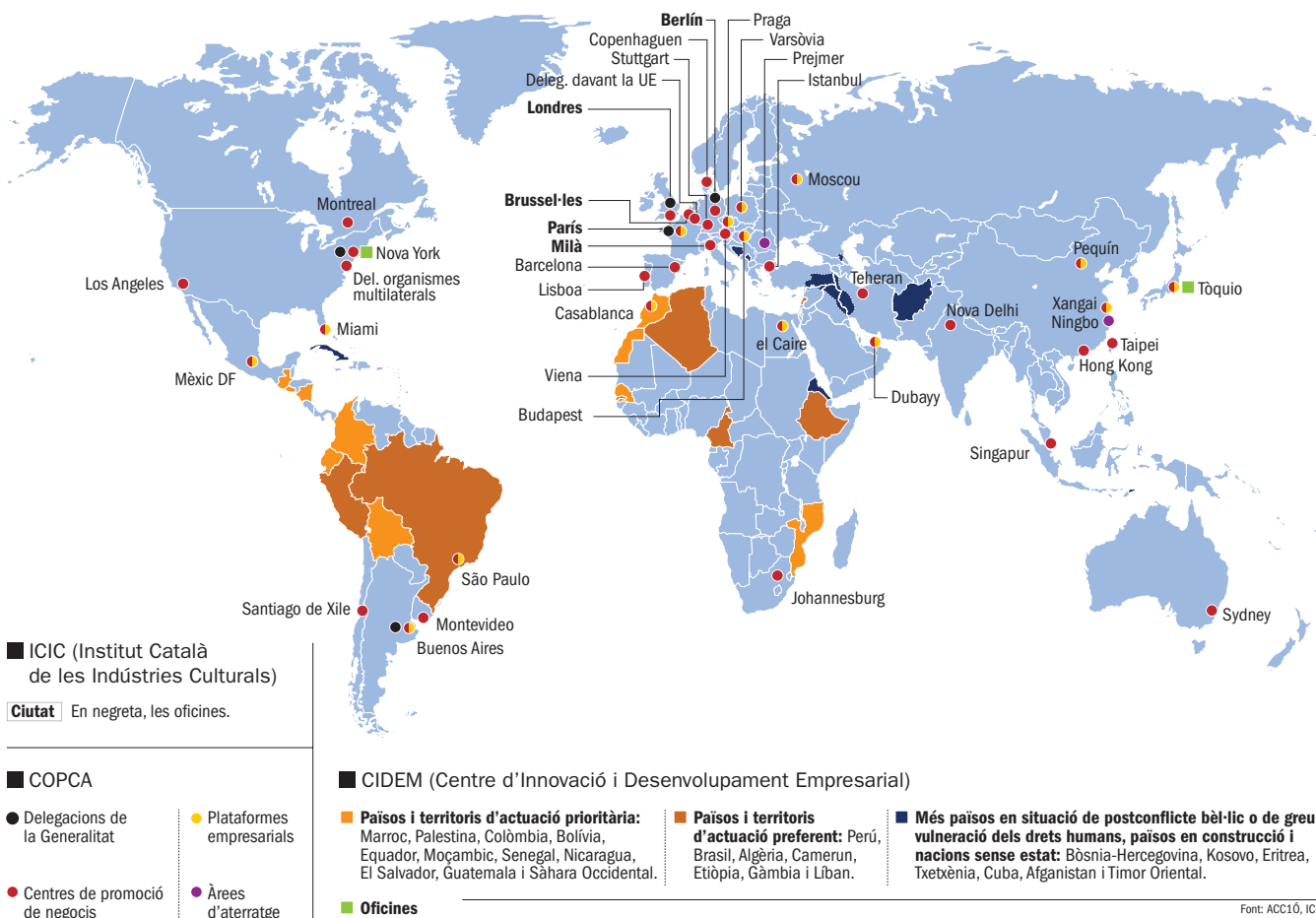
dels punts que ha esdevingut més rellevant és el de l'obertura de les delegacions de la Generalitat a l'exterior. Actualment, n'hi ha a París (França), Londres (Regne Unit), Berlín (Alemanya), Nova York (EUA) i la més recent, creada a principis d'enguany, a Buenos Aires (Argentina). Més les delegacions de Brussel·les i Madrid, adscrites directament al Departament de Presidència.

La funció principal d'aquestes delegacions –que alguns sectors mediàtics espanyols les han considerades com una mena d'ambaixades catalanes que desafien l'arquitectura diplomàtica de l'Estat– és coordinar i facilitar totes les polítiques que des del govern es fan a l'exterior, a més de facilitar la implantació i la projecció de qualsevol sector econòmic, cultural, social, que vulgui fer alguna actuació en el territori competent de cada delegació.

Sigui com vulgui, les delegacions de la Generalitat a l'exterior són una eina dins aquesta estructura institucional que abasta els diversos àmbits en els quals Catalunya pot tenir competències i capacitats d'actuar a l'exterior.

Així i tot, a les anteriors delegacions s'hi afegeixen oficines de caràcter sec-

La presència institucional de Catalunya al món

torial en alguns altres indrets del món. És el cas de les oficines de l'agència ACCIÓ, que aplega les 38 oficines de què disposa el COPCA més les del CIDEM, a Nova York i Tòquio. La fusió de les dues xarxes d'oficines ha de permetre de millorar, a parer de l'actual govern, els serveis i les prestacions per al suport estratègic a l'empresa catalana.

També en l'àmbit de la promoció econòmica i de la projecció de Catalunya hi ha la xarxa d'oficines de Turisme de Catalunya.

Pel que fa a l'àmbit de l'empresa, entre les oficines exteriors catalanes hi ha les que posa a disposició el Servei d'Ocupació de Catalunya del SILO (Servei d'Intermediació Laboral en Origen), per facilitar la contractació al lloc d'origen de treballadors estrangers. Actualment n'hi ha a Varsòvia, i és previst d'ampliar-ne la presència als països de l'Europa de l'est i a la regió del sud de la Mediterrània, a Tànger.

La porta a l'exterior de la cooperació. Una de les altres principals branques de l'acció exterior del govern català que també es coordina des de la vice-presidència és la cooperació internacional a través de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD). Per mitjà d'aquesta agència, la Generalitat vehicula les accions de cooperació al desenvolupament de països del tercer món o en via de desenvolupament, a més de les de caràcter humanitari. També té per objectiu facilitar la participació d'entitats públiques i privades que compleixen accions en aquests àmbits.

Per mitjà d'aquesta esletxa de l'acció exterior, el govern català ha aconseguit la signatura de convenis internacionals o la participació en cimera d'organitzacions internacionals. De fet, Catalunya va participar, com a únic govern no estatal, en la conferència de les Nacions Unides a Nova York, el mes de juny passat, sobre la crisi mundial i

els efectes sobre el desenvolupament, a través de la xarxa internacional de Ciutats i Governos Locals Units (CGLU).

Les intervencions de l'ACCD abasten tres àmbits: països i territoris d'actuació prioritària (com el Marroc, Palestina, Colòmbia, Bolívia, l'Equador, Moçambic, el Senegal, Nicaragua, el Salvador, Guatemala o el Sàhara Occidental), països i territoris d'actuació preferent (el Perú, el Brasil, Algèria, el Camerun, Etiòpia, Gàmbia o el Líban) i països en situació de postconflicte bèl·lic o de greu vulneració dels drets humans, països en construcció i nacions sense estat, com ara Bòsnia-Hercegovina, Kosovo, Eritrea, Txetxènia, el Kurdistan, Cuba, l'Afganistan o el Timor Oriental).

La diplomàcia cultural, la més nacional. Hem vist en les accions per a la internacionalització de l'economia i en la cooperació internacional dues de les principals esletxes per on les insti-

tucions catalanes cerquen la projecció internacional. Però potser la cultura és l'àmbit més important de l'acció exterior catalana des d'un sentit més ampli. Trobem, per exemple, l'Institut Català de les Indústries Culturals (ICIC), del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya –amb representació a Berlín, Brussel·les, Londres, Milà i París–, que té l'objectiu de facilitar serveis a les indústries culturals catalanes per a la promoció a l'exterior.

En aquest àmbit cultural és on trobem l'única institució pública oficial que engloba les accions de gairebé tots els territoris dels Països Catalans. Ens referim a l'Institut Ramon Llull i la fundació corresponent. Aquesta institució coordina les tasques de la projecció cultural a l'exterior de gairebé totes les administracions públiques dels diversos territoris de parla catalana: el Govern d'Andorra, la Generalitat de Catalunya, el Govern de les Illes Balears, el Consell General dels Pirineus Orientals i també l'Ajuntament de l'Alguer, entre més. L'única administració absent, és, fins ara, el govern de la Generalitat Valenciana. Una absència que intenta compensar la presència d'alguns ajuntaments del País Valencià. De manera que el Ramon Llull ha esdevingut l'únic àmbit de diplomàcia, en aquest cas cultural, que permet de visualitzar l'existència a l'exterior, oficialment, de l'espai dels territoris de parla catalana d'una manera conjunta.

El reclam de Barcelona. També en l'àmbit institucional, però a escala local, es duen a terme accions de relacions exteriors, especialment a les ciutats grans. Indiscutiblement, Barcelona és en aquest nivell un dels reclams més importants de la projecció exterior del país. En el pla institucional, durant el mandat anterior, la ciutat de Barcelona va obrir oficines per a la promoció exterior, que va anomenar –com les antigues ambaixades– consolats de mar. Enguany s'han obert els de París i Londres, que s'afegeixen als de Xangai i de Buenos Aires. L'ajuntament preveu d'obrir vint consolats arreu del món. Aquestes oficines, que se situen dins les oficines de promoció empresarial de la Generalitat de Catalunya, tenen l'objectiu de dotar la capital catalana d'una

Una comunitat de 200.000 catalans

A banda de les delegacions del govern i de la xarxa formada per una setantena d'oficines que configuren la presència catalana al món, també hi ha les anomenades *comunitats catalanes a l'exterior*. Es tracta de les entitats que tradicionalment s'han conegut com a *casals catalans*. Històricament, han estat un dels principals instruments que han ajudat a mantenir un lligam entre les persones que un dia van emigrar –per raons econòmiques o polítiques– i a mantenir-los vinculats amb la llunyana Catalunya. A més, aquestes entitats han servit i serveixen perquè els emigrants puguin transmetre els costums i tradicions i, sobretot, la llengua i la cultura catalanes als seus fills i descendents. El primer casal català a l'estranger fou fundat a l'Havana, a l'illa de Cuba, el 1840. D'aleshores ençà, el nombre de casals o comunitats catalanes a l'exterior ha anat creixent i avui dia n'hi ha un total de 117, repartits pels cinc continents. Tanmateix, és a Llatinoamèrica on hi ha més països, un total de 17, amb presència de comunitats catalanes organitzades, seguit d'Europa. Avui dia, els casals catalans a l'estranger reben el suport de la Generalitat de Catalunya, a través de la secretaria d'Afers Estrangers i Cooperació, un organisme adscrit al Departament de la Vice-presidència. Segons la definició oficial del govern català, les comunitats catalanes a l'exterior són entitats constituïdes per gent catalana o catalanòfila que tenen com a objectiu promoure Catalunya i assistir els catalans a l'estranger. Es calcula que avui viuen a l'estranger més de 200.000 catalans, dels quals uns 15.000 són membres d'algun dels casals que hi ha repartits arreu del món.

xarxa que li permeti un contacte directe amb les principals ciutats del món i els principals mercats internacionals.

La internacionalització de la societat civil. Més enllà de les accions institucionals, les entitats que integren l'anomenada societat civil duen a terme accions a l'exterior que també són eines de la projecció exterior catalana. La direcció general de Projecció Internacional d'Organitzacions Catalanes (DGPIOC), del Departament de la Vice-presidència de la Generalitat de Catalunya, va anunciar que el trimestre passat la llista d'entitats catalanes reconegudes per organitzacions internacionals ja arribava a 172, que participen, entre totes, en 225 entitats internacionals. Només el darrer trimestre s'han afegit a la llista 11 entitats catalanes, entre les quals hi ha la fundació privada Institut de Neurorehabilitació Guttmann, la Confederació de Cooperatives de Catalunya, la fundació privada Festival de Cinema de Sitges, la Federació Catalana de Famílies Monoparentals i la Intersindical-CSC.

Sens dubte, però, un dels reconeixements internacionals que aixeca més

rebuig a l'estat –i contra el qual la diplomàcia espanyola no ha escatimat recursos de tots els contribuents amb passaport estatal per evitar-lo– és el de les federacions esportives catalanes. Actualment, hi ha 17 federacions catalanes reconegudes: fut-tennis, curses de muntanya, futbol sala, patinatge, pitch & put, korbball, raquetbol, físic-culturisme, icestock, twirling, bitlles i bowling, futbol australià, karate, fistball, ball esportiu, kickboxing i rugby lliga.

Però si hi ha una acció de projecció exterior catalana al món esportiu, és, de moment la que fa el FC Barcelona. Indiscutiblement, aquesta entitat ha esdevingut un dels principals actius de la projecció internacional catalana. Probablement, l'èxit del triplet del Barça de la temporada passada va fer més visible al món l'existència catalana que tota la resta de les accions diplomàtiques i paradiplomàtiques de l'any. Potser és una exageració, però també pot ser un element que indiqui el llarg camí que encara li queda a la diplomàcia catalana per obrir-se una escletxa al gran concert global dels estats.

Enric Rimbau